

Habitat I'den bu yana 30 sene: şehrin yeni liberal modeline yeter!

Yeni şehirlerin inşası, vatandaşlar üzerine kurulu yeni sosyan yerleşim anlaşması ile mümkündür. Şehrin yeni liberal modelinin çöküşüdür bu.

“Habitat I’in birinci Dünya Zirvesinden 30 yıl sonra, biz dünya yaşayanları ve vatandaşlar burada, Vancouver’da bir araya geldik ve farkettilik ki sahip olduğumuz ve bizden soyutlaştırılmaz olan yaşam koşullarında bariz bir gerileme söz konusu.

Bütün bu yıllar boyunca hiçbir hedefe, hiçbir maksata, kısmen dahi ulaşamamıştır: dünya nüfusunun %15’i evden atılmaya maruz kalmaktadır. Bunun sebepleri şunlardır: borçlu durumda olan veya pazar ekonomisine doğru geçmekte olan (Karachi, Bombay, Yeni Delhi, İstanbul örneklerinde olduğu gibi) ülkelerde yapılan yabancı yatırımlar; sektörün özelleştirilmesi ve taşınmaz sektörünün serbestleştirilmesi (Avrupa’nın büyük kısmı, Rusya dahil ve ABD); etnik soykırımlar (eski Yugoslavya’dan İngiltere’ye); işgaller; savaşlar (Filistin ve diğerleri); doğal afetler dolayısıyla spekülasyonlar (Tsunami ve New Orleans’da olduğu gibi).

Bu aynı zamanda Birleşmiş Milletlerin Milenyum (Binyıl) Hedeflerinden birinin (11 numaralı) başarısızlığa uğradığını göstermektedir. Bu amaca göre 2020 yılına kadar 100 milyon insanın konaklama/barınma şartları iyileştirilmeliydi. Daha gerçekçi olunursa, tam tersine 700 milyon daha insanın barakalarda yaşaması ön görülüyor.

Esas sebep, örnek stratejilerin ve yardımın başarısızlığıdır, çünkü barınma ve kentsel gelişimde esas rolü pazara vermişlerdir, halbuki pazar bağımsız gelişmeli ve böylelikle eşitsizlikleri yok etmeli idi. Hayat koşullarını ve şehirlerin büyük bir kısmının yaşanabilirliğini iyileştirmekten çok, yeni liberal globalleşme, toprakların ve temel hizmetlerin, pazarlaştırılmasından doğan yeni problemlere, aynı zamanda su gibi tükenme tehlikesi olan hayati kaynakların israfına neden olmuştur.

Bu olay, toplulukların kimliklerini ve topraklarını hızlı bir şekilde kaybetmelerine, daha az varlıklı olanların toplum dışı bırakılmalarına ve ayrı tutulmalarına, bireylerin temel haklarının ve barınma ve iştirak gibi toplumsal haklarının ihlaline, toprakların fiyatlarında kayıtsız artışların olmasına, toplu olarak evden atılma faaliyetlerine ve büyük sermayenin baskısı altında yok olan temel kuralların ve dengelemelerin silinmelerine, sebebiyet vermektedir.

Bütün bunların yanında, yeni liberal politikalar ve yapısal düzenleme programları, tüm dünyada kamu hizmetlerinin özelleştirilmesine ve temel zorunlulukları yerel kuruluşlar ve teşkilatlanmış topluluklar aracılığıyla yerel topluluklara havale edilmesine, ve bu şekilde Devletin işlevsel sınırlarının daralmasına sebep olmuşlardır. Son on yıllık sürede bütün dünyada sayıları çok artmış olan en fakir tabakalara yönelik, Devletin sosyal politikaları görev olmaktan çıkmış ve Devlet bu konuda yardımcı rolü üstlenmiştir.

Günümüzde haksızlıklar daha da derindir. Öyleki gittikçe daha güçlü gelişen, birbirine bağlı ama farklı iki dünyaya (biri yasal diğeri ise kaçak olan ve herbiri kendine has kural ve işleyişlerle gelişen) sahip olan şehirlerin “yönetilebilmesi” sorunu tartışmaya konulmuştur.

Bu kapsamda, UN-habitat metinlerinde dahi “barınma hakkı”na atfın yok olmasına neden olmuş olan, yönetmeliklerin basitleştirilmesi ve kaçakların yasallaştırılmasına dayanan toplumsal politikalar fikri korkunç bir yüzeysellik ve saflıktır.

Üçüncü dünya ülkelerindeki sermayenin hakimiyeti George Orwell’in ünlü “1984”te öngördüğü facianın gerçekleşmesine sürüklemektedir: resmi şehrin banliyölerinde büyük zorluklarla hayatta kalan milyonlarca yoksul bireyin polis rejimi ile kontrol edilmesi. Sözde gelişmekte olan Ülkelerin,

mesela Lima, San Paolo, Meksika, Buenos Aires, Abuja, Nairobi, Harare'de kent nüfusunun büyük kısmının çektiği sefilliği bilmeyen kişiler ancak bu açıklamayı abartılı bulabilirler.

“Birinci dünya” veya pazar ekonomisine doğru geçmekte olan şehirler de ise, herhangi bir gözlemci, her yıl artan hızla bir “üçüncü dünyalaşma” süreci farkedecektir. Bunların sebebi sadece hızla artan göçler değil aynı zamanda hayat koşullarının bozulmasından ve fakir mahallelerin oluşmasından kaynaklanmaktadır. Bu mahalleler, Paris'in fakir mahallerinde oturan gençlerin veya Olimpiyatlar sebebiyle yıkımlara karşı Pekin halkının çıkardığı ayaklanmaya neden olabilirler.

Hele kendi yaşayanlarını dışarı atarak topluluk içinde yaşama dinamiğini kaybeden, bu şekilde anlamını ve içeriğini boşaltan şehirlerden hiç bahsetmeyelim, örnek olarak Venedik, Rennes veya Aquisgarana.

Yeni bir sosyal kent anlaşması için çağrı

Kentlerin ahenkli gelişmesi, bireylerin temel haklarına saygı ve halkların hayat koşullarında iyileşme, bugün hiç olmadığı kadar, hepimizi ilgilendiren (sosyal kent hareketleri ve yaşayanlar vakıfları, yerel ve devlet kurumları, sosyal sorumlu araştırmacılar ve diğerleri) ve prensiplerini paylaşarak (barınma ve şehir hak olarak, kamuoyu müdahalesi, savunulabilirlik, aynılık ve ayrımcısız kent) yeni bir sosyal kent anlaşmasını gerektirir.

Bu anlaşmada ilgililerin özerkliği ve farklılıkları, polisin müdahalesi ve pazar kanunları ile ortadan kaldırılacak sorunlar olarak değil, sorunların çözümünün bir parçası olarak değerlendirilmelidir.

Bu sebepten dolayı bu yeni sosyal kent anlaşması, şehrin kendi yaşayanları için, bölgesi, Ülkesi, ve dünya için, hem maddi hem sembolik olarak ne anlam ifade ettiğine ilişkin bir araştırma gerektirir; kendi içinde medeni, ekonomik anlamda eşit, barış ve ahenk içinde olan ve çakışmalarını kaynağa dönüştürmeyi bilen bir zekadan oluşan ortak prensipler.

Diğerleri arasında:

- Kentte/kentin bireylerinin, topluluklarının haklarına saygı
- Maddi, sosyal, ırkçı ve herhangi bir ayrımcılık yapılmaması
- Toplumsal araçların kollektif mülkiyeti
- Pazarı kontrol etmek ve yönlendirmek için kurum sektörünün ve katılımın temel rolü
- Özellikle su ve toprak gibi kısıtlı kaynağı olan konularda olmak üzere, kollektif ihtiyaç ve menfaatlere uygun olarak mülkiyetlerin kısıtlanması.
- Gelişmenin katılımlı planlanması
- Yerel demokrasi ve aktif yardım

Barınma ve kentsel gelişim anlamında, kent ve doğal yaşam ortamları sorunlarının spesifik özelliklerinin olduğunu hatırlatmakta fayda vardır. Bu özellikler somut bir gerçeğe denk gelirler dolayısıyla, her ortamda iyileşme amaçlı ve yerel boyut üzerine merkezlenmiş, duruma uyarlanmış esnek çözümler gerektirirler ve bunların oluşmasında halkın ve temsilci kurumların aktif katılımı gerekmekte olup sadece halk namına karar vermek yeterli değildir.

Çok uluslu kurumlar tarafından desteklenen standart barınma politikalarının uygulanması, yararlanan ülkeler tarafından değiştirilebilmelidir.

Bunu yapmak için özellikle güney Devletlerinin, gerekli kaynaklara sahip olması gerekir ki somut gereksinimlere uygun programlar gerçek olsun.

Bu açıdan bakıldığında, biz sosyal hareketler olarak pratik çözümler önerdik: spekülasyon gayrimenkul işlemlerinde vergi ve **dış borçların silinmesinden** gelen kaynakların kullanımıyla barınmanın iyileştirilmesi için **halk fonlarının** oluşturulması.

Bu temellerde, Habitat ONU'dan insanlara yaklaşımlarını, hizmete eğilim ve sosyal hassasiyet ilkelerini yenilemelerini, bizzat fakirlere birçok sorun yaratan özelleştirme felsefelerine ve pazarına olan sınırsız inançlarını bir kenara bırakmalarını istiyoruz.

Habitat I'in otuzuncu yıl dönümü vesilesiyle, günümüzde söz hakkı kalmayan kentlerin gerçek yaratıcıları olan yaşayanların seslerine nihayet artık kulak vermek üzere yeni bir diyalogu hayata geçirmeyi öneriyoruz. **Sosyal kentsel hareketler için ortak alan oluşturmak: Yaşayanların Dünya Meclisine doğru.**

Eğer yaşayanlar o alanları ve onlardan esirgenen yasallılıklarını elde etmeyi bilirlerse o zaman bu çağrı her anlamda daha etkili olacaktır.

Bu yüzden Dünya Sosyal Forum'da duyurulan öneriyi tekrarlıyoruz. Bu da, şimdiye kadar 30'dan fazla ülkeden gelen 200'den fazla organizasyonun katıldığı, vakıflar ve sosyal kentsel hareketler için ortak alanı oluşturmaktır: deneyimlerin paylaşılması, ortak stratejilerin incelenmesi, Sıfır Evden Atılma Kampanyası olduğu gibi global dayanışma için kampanyalar.

Tüm dünyada Sıfır Evden Atılma ve UN-Habitat'ın Dünya Yaşam alanları günü vesilesiyle barınma hakkı (ekim 2006) için Dünya Günleri düzenlenmek üzere bu çağrıyı bütün ağ ve organlara yapıyoruz. Bütün bunlar muhattap taraflar karşısında yaşayanların sesini arttırma girişiminde bir basamak ve Yaşayanların Dünya Meclisini oluşturmada temel bir adım olacaktır. Bu meclis, mahallenin ve onun yerel/ulusal/kıtasal seviyelerinin ritmini temel olarak almalı ve bu şekilde Kent Yoluna hayat vermelidir.

Vancouver, 19-23 haziran 2006